

Bioelektronika

az alapkutatásban és az alkalmazott
tudományban

MTA
SzBK
BFI

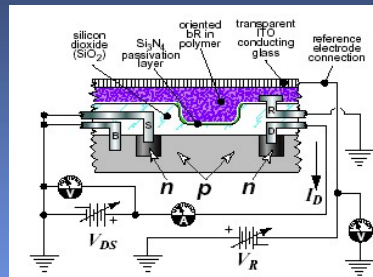
DÉR
AND
RÁS

Sorolja fel a rendezetlen
fehérjék
jellemző szerkezeti és
funkcionális
tulajdonságait (2-2
példát írjon)!

Bioelektronika

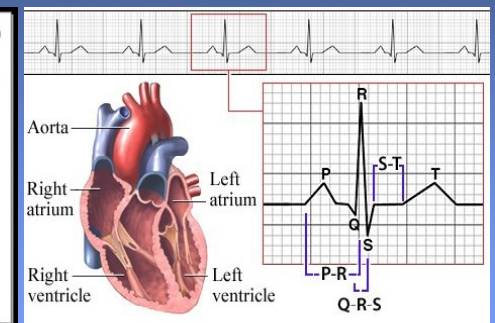
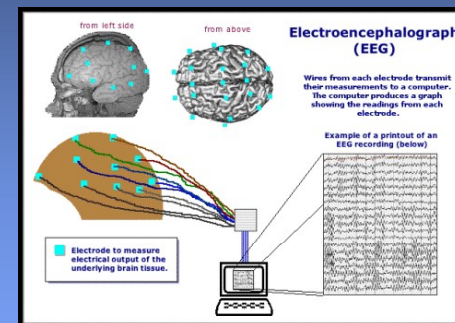
Elektromos jelek mérése
és értelmezése

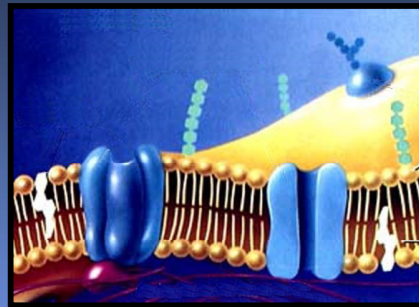
Biológiai anyagok és
alapelvek elektronikai
alkalmazása

Bioelektronika I

Jelátvitel, energiaátalakítás

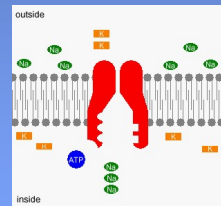
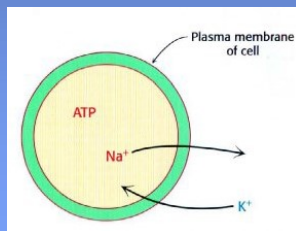
Biológiai membránok

Elválasztó-
összekötő szerep
(lipidek-fehérjék)

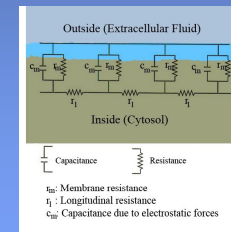
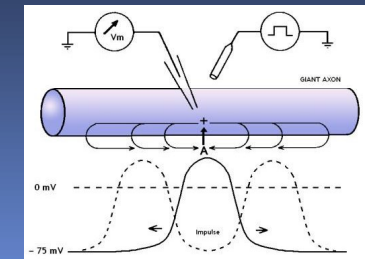
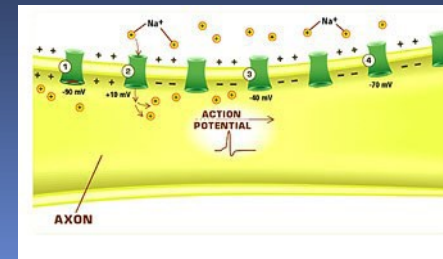
Csatornák, pumpák

Aszimmetria

Biológiai jelátvitel

Az idegimpulzus terjedése

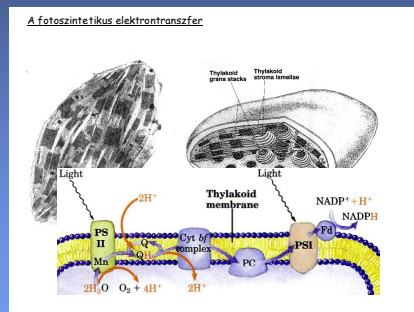
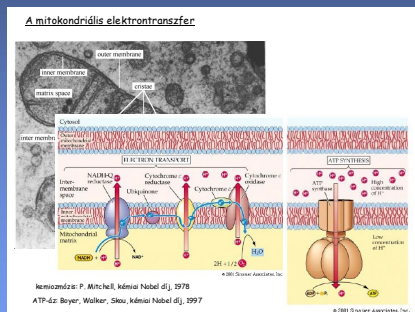

Hodgkin, Huxley, Katz

Nobel-díj (1963)

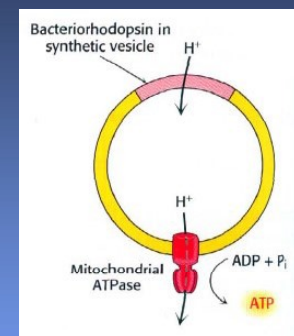
Biológiai energiaátalakítás

Kemiozmotikus hipotézis

Peter Mitchell

Kísérleti alátámasztás

Anyagvizsgálati módszerek:

FTIR, x-ray, NMR, spektroszkópia

Elektromos mérések

Miért mérjük elektromos jeleket?

Közvetlen információ a kinetikáról és az ionspecifitásról

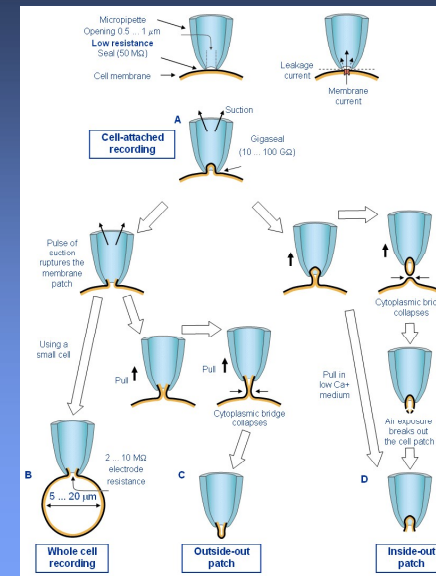
A transzportfolyamat molekuláris mechanizmusainak részleteire lehet következtetni

Fizikusi megközelítés: atomi szintű leírás

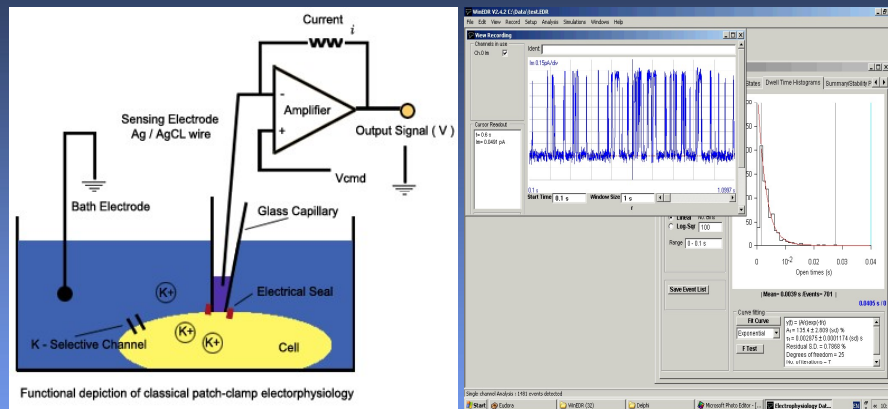
- lehetőség mesterséges fehérjemolekulák tervezésére

Hogyan mérjük elektromos jeleket?

Patch clamp; Nobel-díj, 1991: Neher és Sackmann

Ioncsatorna-áramok mérése

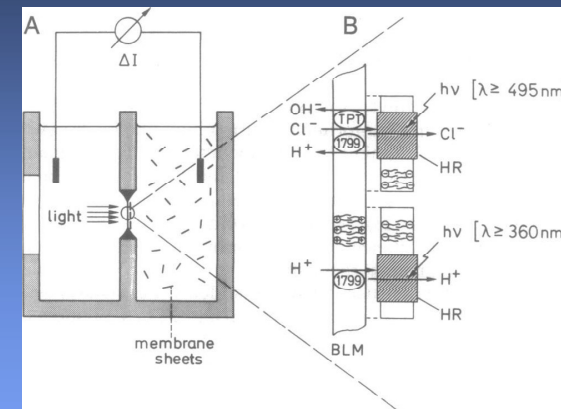
A mikroelektroda technikák pumpafehérték vizsgálatára nem ideálisak

Alternatív módszerek: elektromosan aszimmetrikus minta

1. Felületi módszerek

BLM módszer

(Dancsházy és mtsi., 1976; Bamberg és mtsi., 1980)

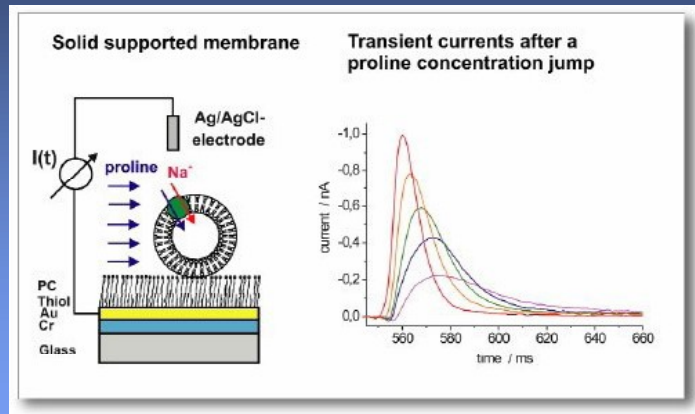

Előny: ionspecifitás

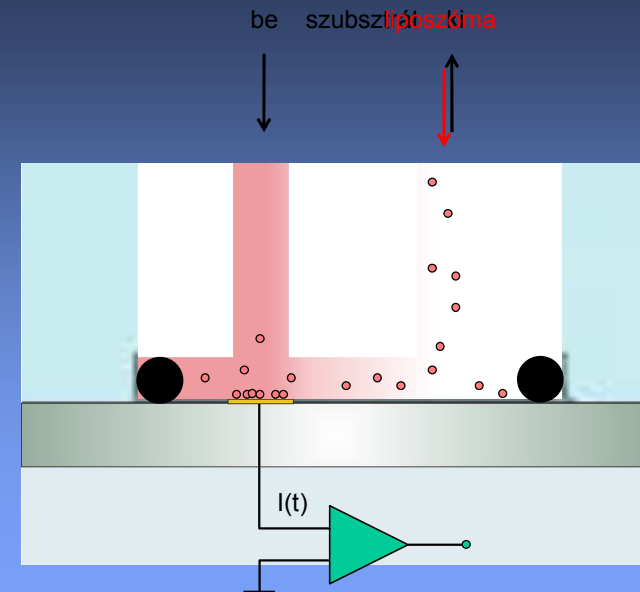
Hátrány: időfelbontás, membránhatás, instabilitás

SSM módszer

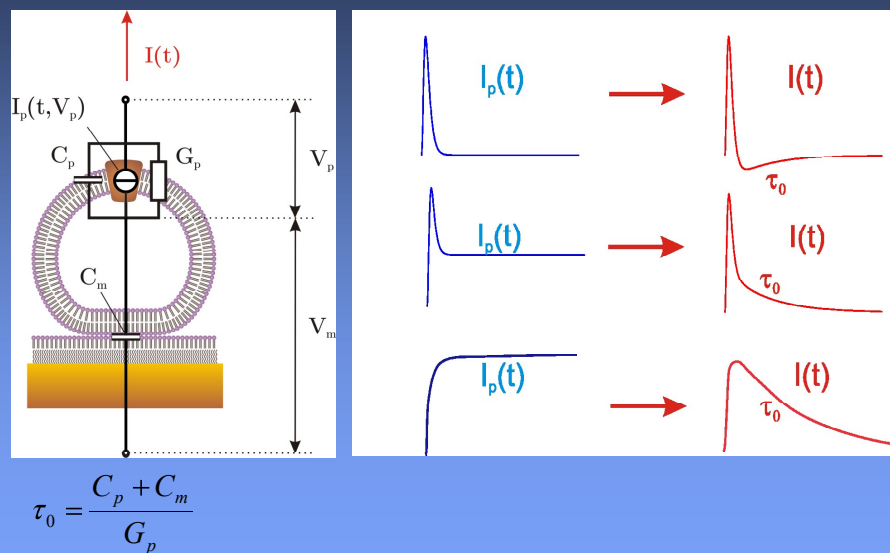
(Fendler és mtsi., 1992)

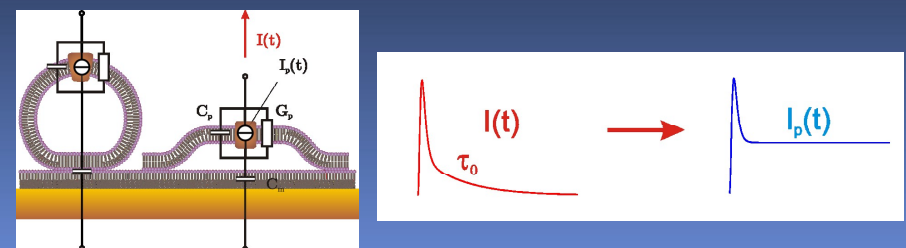
A minta abszorpciója és a transzporter aktiválása

A kapacitív csatolás miatt a pumpáram alakja torzul

A transzportáramok rekonstruálása

$$I_p(t) = \left(1 - \frac{C_p}{C_m}\right) \left\{ I(t) + \frac{1}{\tau_0} \int_0^t I(t) dt \right\}$$

Borlinghaus, Apell & Läger, 1987

Mikor hasznos a módszer?

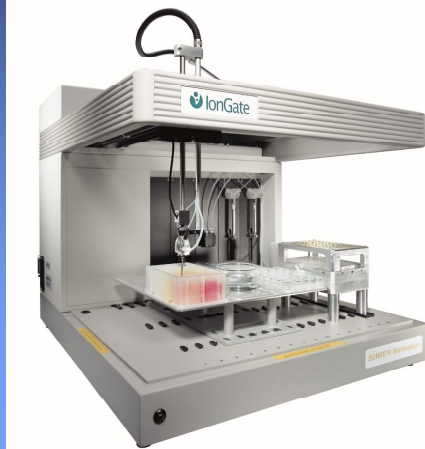
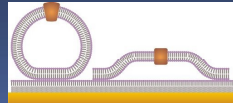
Ha a hagyományos elektrofiziológiás mérés nehézségekbe ütközik

• Proteoliposzómák, membrán vezikulák, membrán fragmentumok

• Bacteriális és intracelluláris membrántranszport vizsgálata

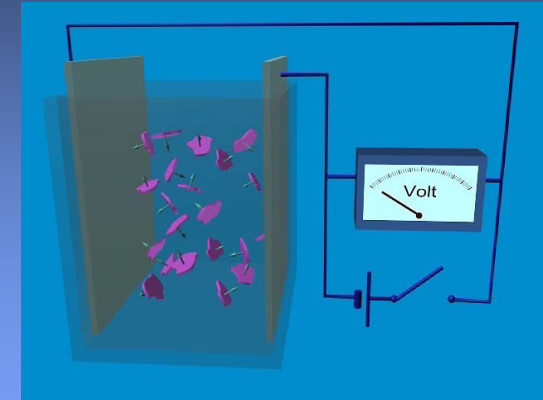
• Gyors oldatkicserélődés (<2 ms)

• Szenzorok, automatizálás, miniaturizálás

2. Térfogati módszerek

Szuszpenziós módszer (Keszthelyi and Ormos, 1980)
Gél módszer (Dér et al., 1985)
Száras minták (Nagy, 1978; Váró, 1983)
Fénygradiens módszer (Kok, 1976; Witt, 1977)

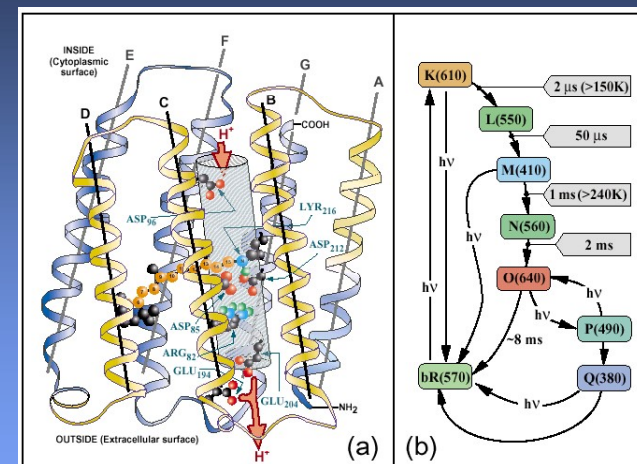
Előny: gyors kinetikai és abszorpciós mérések lehetősége

Bakteriorodopszin

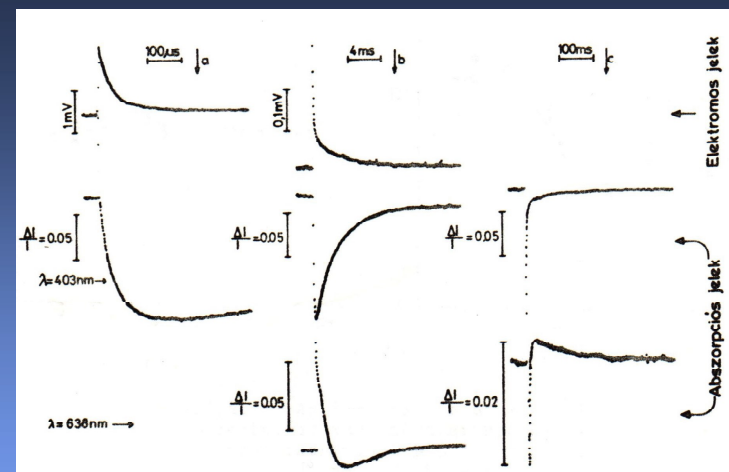
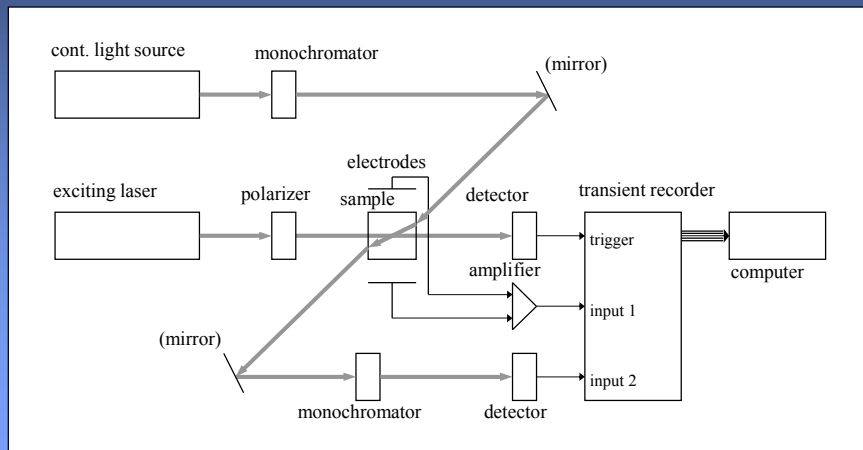
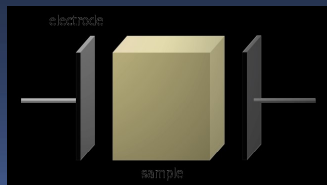
Modellobjektum

bakteriorodopszin

stabilitás, abszorpcióváltozások

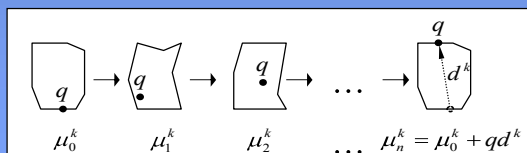
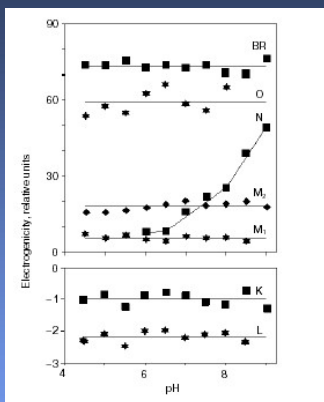
Gél módszer

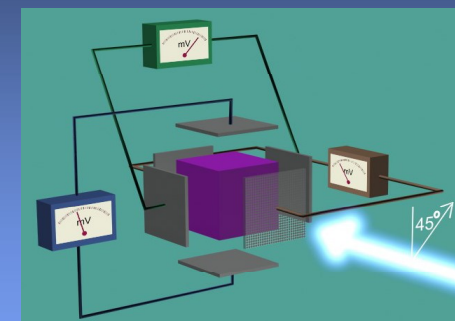
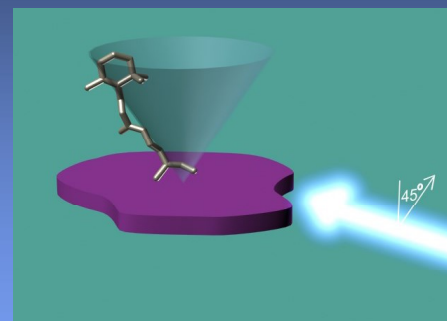
Kinetikai korreláció az elektromos és optikai jelek között

Értelmezés: $i(t) = B \sum_j \mu_j dC_j(t)/dt$

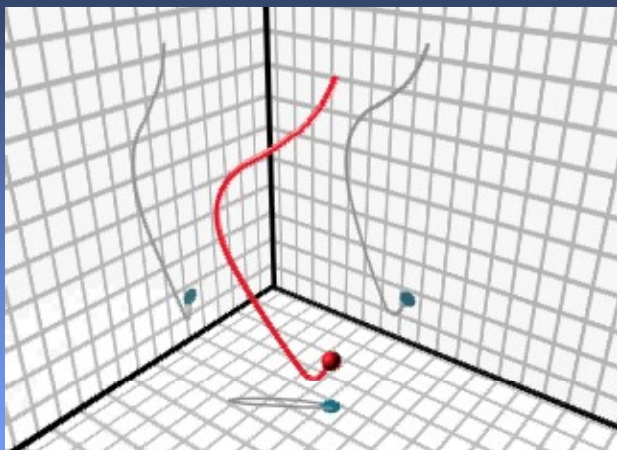
Dipólmomentumok

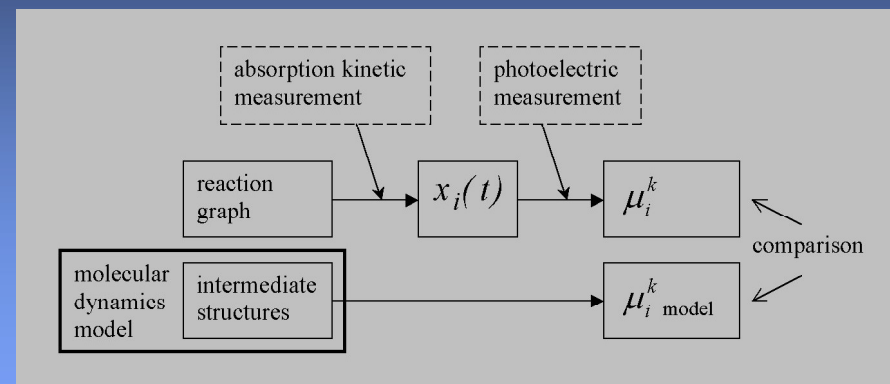
3D elektromos jelek mérése

Dér et al. (1999)

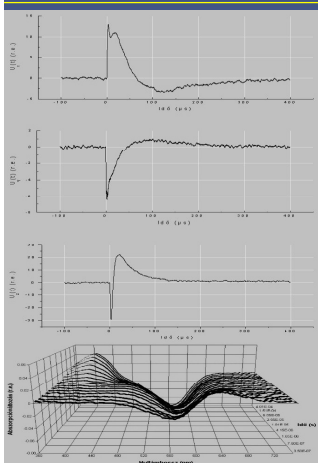

Hogyan használhatjuk ezt fel?

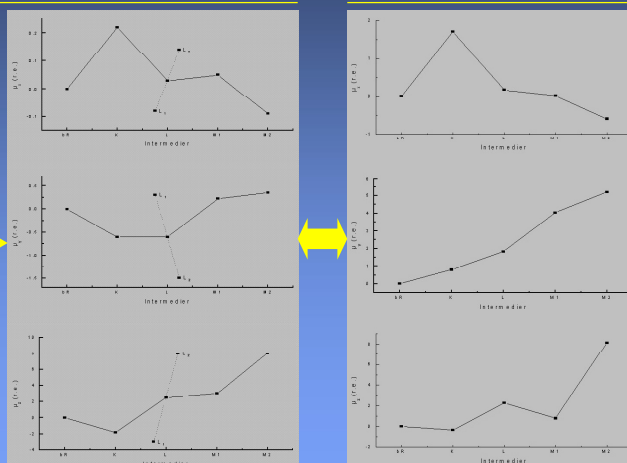

MD modellek tesztelése

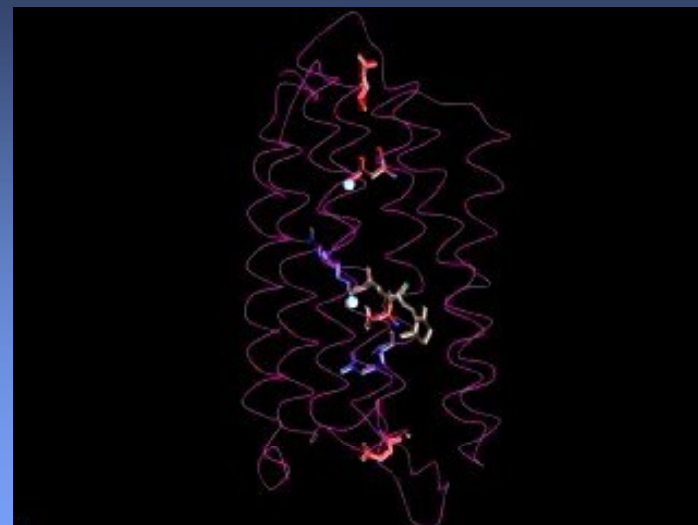
Measurement

Model

A bR molekula működése

Példák a módszer további alkalmazásaira

Ionpumpálás

(halorodopsin, bakteriorodopsin, proteorodopsin)

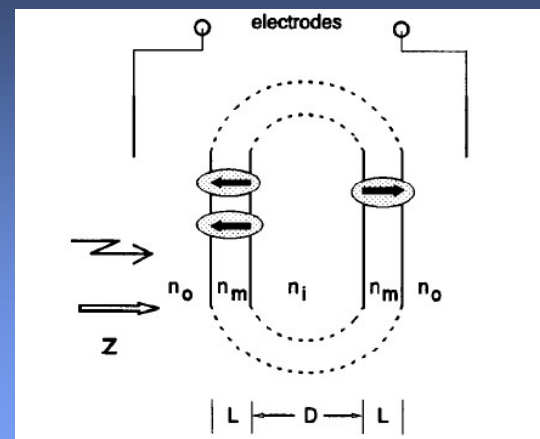
Jelátvitel

(Chlamydomonas rodopszin, squid rodopszin)

A fotoszintézis elsődleges folyamatai

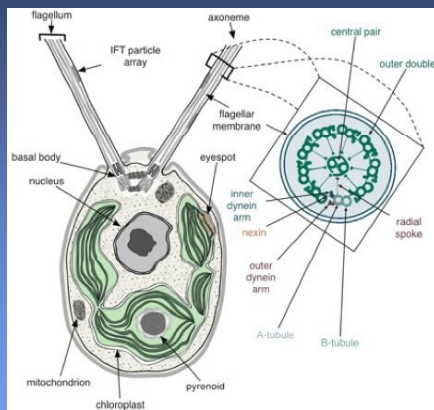
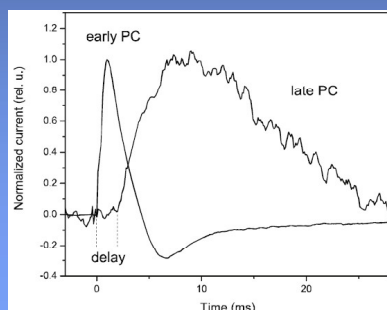
(növényi és bakteriális reakciócentrumok)

Fénygradiens módszer

Modellobjektum: *C. reinhardtii*

- Könnyen nevelhető sejtpopuláció
- Fototaktikus mozgás
- Szemfolt: 2 fajta rodopszin

Alkalmazások

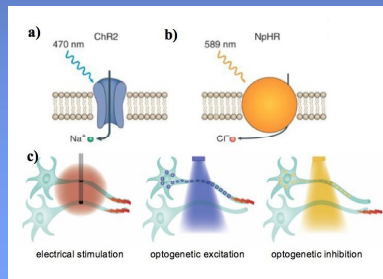
- A fénygradiens módszer finomított változata lehetőséget ad algák fototaxisát kísérő fotoáramok tanulmányozására
- Mutáns channelrodopsin törzsek funkcionális vizsgálatának egyszerű módja

A channelrodopsinok alapvető szerepet játszanak az **optogenetikában**

Brain Prize, 2013

Optogenetika

Agykutatás (neuronhálózatok in-vivo vizsgálata)

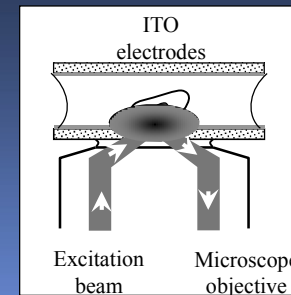
Neurológiai és pszichiátriai kórképek (Parkinson-kór epilepszia, depresszió, skizofrénia)

Vakság gyógyítása (retinitis pigmentosa, makuladegeneráció)

Izomsejtek, -szövetek szelektív gerjesztése

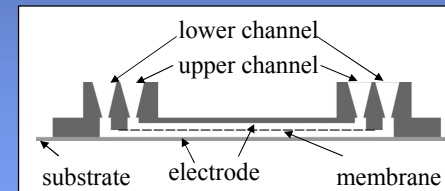
Irányított sejtmozgás

További tervek

Sejtek aktív és passzív elektromos tulajdonságainak vizsgálata:

1. Microszkopikus fénygradiens módszer
2. Egészséges és rákos sejtek impedancia-analízise

Biológiai barrier membránok elektrofiziológiai jellemzése

Kincses A., Walter F., Valkai S., Deli M., Ormos P., Dér A, 2013, EBSA